

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra obchodu a financí

Teze k bakalářské práci

Jakost a zpeněžování brambor na trhu

Markéta Nevosádová

© 2015 ČZU v Praze

Souhrn

V této bakalářské práci je řešena problematika jakosti brambor a jejich zpeněžování na trhu. Nejprve je uvedena obecná charakteristika komodity, která se zabývá původem brambor, jejich morfologickými a fyziologickými vlastnostmi a chemickým složením bramborové hlízy. Práce se dále zaměřuje na jakostní požadavky, které jsou rozhodující pro obchod s bramborami, a věnuje se faktorům, které jakost brambor ovlivňují. Z pohledu zpeněžování je v práci zachycena ekonomika pěstování brambor a dále je zhodnocena situace brambor na trhu v České republice z hlediska produkce, dovozu a vývozu. Na závěr se práce věnuje vývoji cen zemědělských výrobců brambor konzumních ostatních v České republice a vlivům, které na cenu působí.

Klíčová slova: brambory rané, brambory konzumní ostatní, jakost, zpeněžování, trh, produkce, cena zemědělských výrobců, spotřebitelská cena

Brambory patří společně s kukuřicí, pšenicí a rýží mezi nejrozšířenější kulturní plodiny na světě. V České republice zauímají pozici nezastupitelné potraviny a nepostradatelné suroviny pro škrobárenský a lihovarský průmysl. Opomenout nelze ani využití brambor ke krmení hospodářských zvířat a jejich zařazení do osevních sledů, jež přispívá k vyšší úrodnosti půdy a tím i ke zvýšení produkce následných plodin. V rozvinutých zemích sice význam brambor v poslední době klesá, v rozvojových zemích se však stávají nezbytnou součástí zlepšování základních životních podmínek obyvatelstva.

Cílem této bakalářské práce bylo řešení problematiky jakosti brambor a jejich zpeněžování na trhu. Tento hlavní cíl byl rozčleněn na několik dílčích částí, které se zabývaly charakteristikou komodity, jakostními požadavky a situací na trhu brambor v České republice z hlediska produkce, dovozu a vývozu. Na závěr bylo cílem zhodnotit vývoj cen brambor konzumních ostatních a vlivy, které na cenu brambor působí.

Metodika bakalářské práce byla založena na komparaci a syntéze odborné vědecké literatury, odborných periodik a internetových zdrojů, které se zabývají danou problematikou. Práce byla zpracována v programovém prostředí Microsoft Word a Microsoft Excel.

Z hlediska morfologie se brambory skládají z nadzemní a podzemní soustavy orgánů. Nadzemní část tvoří lodyha, květy, plody a listy, jež určují charakter trsu. Podzemní část se skládá ze soustavy kořenů a jednotlivých hlíz. Brambory se rozmnožují převážně vegetativně (hlízami), aby se udržely vlastnosti výchozí odrůdy. Pro vyšlechtění nové odrůdy se využívá generativního šlechtění (semeny). Jediným využitelným orgánem bramborového trsu je hlíza, jejíž hodnotu určuje především chemické složení. Voda představuje většinou 70-80 % hmotnosti hlíz, obsah sušiny se potom pohybuje v rozmezí 20-30 % a její hlavní složkou je škrob.

Jakost brambor je rozhodující pro finální zpeněžování vypěstovaných hlíz, tedy pro jejich úspěšný prodej na trhu. Požadavky na jakost konzumních brambor určují obecné právní předpisy a dodatečné požadavky jsou předmětem jednání mezi dodavatelem a odběratelem produkce. Mezi vnější znaky jakosti patří tvar hlíz, barva slupky a intenzita zabarvení dužniny. Vnitřní jakost je určena chemickým složením a nejlépe ji charakterizuje varný typ. Jakost brambor výrazně ohrožují škodliví činitelé, jež zároveň snižují i výnosy. Mezi nejškodlivější činitele patří choroby, škůdci, abiotikózy a plevele. Dalšími faktory, které ovlivňují jakost brambor, jsou odrůda, výživa a hnojení, vlastní sklizeň a skladování.

Z hlediska odbytu a prodeje patří brambory mezi nejnáročnější komodity. Hlavním problémem pěstitelů není nabídka jakostní produkce, ale její uplatnění na trhu. Importované množství brambor v České republice je výrazně vyšší než exportované a z hlediska ceny bývá dovoz výhodnější než tuzemská produkce. Důležitým kritériem úspěšnosti pěstitele brambor je kromě tržního zhodnocení produkce i celková nákladovost výroby. Pěstování brambor vyžaduje vysoké vstupy, jako je nákup sadby, hnojiv a chemických prostředků a investice do techniky pěstování. Výroba brambor zahrnuje i vysoké osobní náklady. V roce 2013 dosáhla produkce brambor v České republice 646 900 tun, což byl meziroční pokles o 19,6 %. Příčinou nižší sklizně byly nepříznivé klimatické podmínky a snížení osázených ploch. Z hlediska dovozu brambor konzumních ostatních je pro Českou republiku největší konkurencí Německo, Francie a Nizozemsko, odkud bylo v roce 2013 dovezeno 85 805 tun. Z České republiky se potom nejčastěji vyváží na Slovensko a do Rumunska. Objem vývozu brambor konzumních ostatních dosahoval v roce 2013 hodnoty 44 194 tun.

V České republice byl vývoj cen konzumních brambor v jednotlivých letech rozkolísaný. V hospodářských letech 2006/07 až 2013/14 se cena zemědělských výrobců brambor konzumních ostatních pohybovala v rozmezí 2,60 – 6,89 Kč/kg a vyvíjela se podle výše tuzemské produkce. Podstatný vliv na ceny zemědělských výrobců měla i dovozní hodnota brambor konzumních ostatních, která se odvíjí od produkce brambor v zemích EU-5 a to převážně v Německu a ve Francii. Predikce cen zemědělských výrobců konzumních brambor pro hospodářský rok 2014/15 není moc příznivá. Z důvodu vysoké nadprodukce brambor v zemích EU-5 se očekává snížení jejich dovozní hodnoty, které povede s největší pravděpodobností i k výraznému poklesu cen zemědělských výrobců konzumních brambor v České republice.

V České republice dochází k dlouhodobému snižování ploch brambor, jehož příčinou je ekonomická náročnost výroby, tj. vysoká nákladovost. Proto je třeba zaměřit se na jednotlivé nákladové položky a najít zde rezervy. V poslední době se také prohlubuje závislost České republiky na dovozu konzumních brambor, což znamená, že není soběstačná v jejich produkci. V budoucnu by se tedy měli čeští pěstitelé brambor zaměřit na zvýšení své konkurenceschopnosti vůči okolním zemím Evropské unie. Měli by usilovat o zlepšení dodavatelsko-odběratelských vztahů a zajistit si tak větší odbytu vypěstovaných brambor.

Seznam vybrané literatury

1. HAMOUZ, Karel a kol. *Brambory: inovace a trendy v pěstování, nové pohledy na kvalitu*. Praha: Ústav zemědělských a potravinářských informací, 2008, s. 16 – 19. ISBN 978-80-7271-194-9.
2. HOUBA, Miroslav a kol. *Poznejte, pěstujte, používejte brambory: Poděkování Albertu Offereinsovi*. Praha: Europlant šlechtitelská spol. s r.o., 2007. ISBN 978-80-239-9419-3.
3. RASOCHA, Vlastimil – HAUSVATER, Ervín – DOLEŽAL, Petr. *Škodliví činitelé bramboru: abionózy, choroby, škůdci*. Havlíčkův Brod: Výzkumný ústav bramborářský Havlíčkův Brod s.r.o., 2008, 161 s. ISBN 978-80-86940-12-0.
4. VOKÁL, Bohumil a kol. *Brambory: šlechtění, pěstování, užití, ekonomika*. Praha: Vydavatelství Profi Press s.r.o., 2013, 160 s. ISBN 978-80-86726-54-0.
5. ŽÍŽKA, Jan. *Brambory: Situační a výhledová zpráva*. Praha: Ministerstvo zemědělství, 2013, s. 3-52. ISSN 1211-7692.